

ՍՈՆԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

*ՀՀ փաստաբանների պալատի իրավական
հարցերով փորձագետ, փաստաբան*

SONA KHACHATRYAN

*Legal Expert of The Chamber of
Advocates of RA, Advocate*

СОНА ХАЧАТРЯН

*Эксперт по правовым вопросам
Палаты адвокатов РА, адвокат*

**ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓԱՍՏԱԲԱՆԻ
ԱՆԽՈՉՐԵՆԴՈՏ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՀԱՎԱՍԱՐԱՎՇՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

**THE PROBLEMS OF ENSURING BALANCE IN THE FIELD OF THE
AUTHORITY OF THE COURT AND THE PROFESSIONAL
ACTIVITIES OF THE ADVOCATE**

**МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВНОВЕСИЯ МЕЖДУ
АВТОРИТЕТОМ СУДА И БЕСПРЕПЯТСТВЕННОЙ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ АДВОКАТА**

Դատավարության սահուն և օրենքին համապատասխան ընթացքի ապահովման գործում կենտրոնական դերը դատական նիստը նախագահողինն է: Նիստը նախագահողը կազմակերպում և ղեկավարում է դատական նիստը՝ ապահովելով կարգը դատական նիստում, ստեղծում է պայմաններ ապացույցների լրիվ, օբյեկտիվ և բազմակողմանի հետազոտման համար, կատարում է գործի պատշաճ քննությունն ու լուծումն ապահովելուն ուղղված այլ գործողություններ: Իսկ դատական նիստում դատարանի բնականոն գործունեությունն ապահովելու, կարգ ու կանոն պահպանելու համար դատարանն օժտված է դատական սանկցիաներ կիրառելու իրավունքով: Դատական սանկցիա կիրառելու ընթացակարգը նախատեսված է համապատասխան դատավարական օրենսգրքերով (ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 314.1-րդ հոդված¹, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 153-րդ հոդված², ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 101-րդ հոդված³):

¹ Տե՛ս ՀՀՊՏ 1998.09.21/22(55):

² Տե՛ս ՀՀՊՏ 2018.03.05/16(1374):

³ Տե՛ս ՀՀՊՏ 2013.12.28/73(1013).1:

Դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելու դեպքում պատասխանատվությունը բխում է ՀՀ դատական օրենսգրքի⁴ 47-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի բովանդակությունից, որը սահմանում է. «Դատարանը դատական սանկցիա կարող է կիրառել, երբ անձը (...) դատական նիստի դահլիճում անհարգալից վերաբերմունք է դրսևորում դատարանի նկատմամբ»:

Փաստաբանների նկատմամբ դատական սանկցիաները տարիներ շարունակ կարգապահական վարույթ հարուցելու ամենատարածված հիմքերից են եղել: Ընդ որում, հիմնականում դատարանների հիմնավորումները վերաբերել են փաստաբանի կողմից դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելու վարքագծին:

Դատավարության մասնակիցների, այդ թվում՝ փաստաբանի կողմից դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելն իր մեջ մի շարք վտանգներ է պարունակում: Մասնավորապես, դրա արդյունքում խախտվում է դատարանի բնականոն գործունեությունը, խաթարվում է դատարանի հեղինակությունը, դատական նիստերի դահլիճում ստեղծվում է լարված մթնոլորտ, խանգարում է դատարանի և դատավարության մնացած մասնակիցների կողմից գործի քննության համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտմանը⁵:

Դատարանի առջև փաստաբանի վարքագծի վերաբերյալ սկզբունքներն ամրագրված են մասնավորապես Փաստաբանի գործունեության իրականացման ազատության վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 25.10.2000թ. № Rec(2000)21 հանձնարարականում⁶, մասնավորապես 3-րդ սկզբունքի 4-րդ կետի համաձայն՝ փաստաբանը պետք է հարգի դատական իշխանությունը և դատարանի առջև իր պարտականություններն իրականացնի այնպես, որպեսզի համապատասխանի ազգային իրավական և այլ կանոններին և մասնագիտական չափորոշիչներին:

Միևնույն ժամանակ, դատարանի կողմից փաստաբանի նկատմամբ դատական սանկցիա կիրառելու իրավասությամբ օժտված լինելը չպետք է խանգարի նաև իր վստահորդի իրավունքներն ու օրինական շահերը պաշտպանելիս փաստաբանի անկաշկանդ մասնագիտական գործունեության իրականացմանը:

ՀՀ Սահմանադրության⁷ 64-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է՝ իրավաբանական օգնություն ապահովելու նպատակով երաշխավորվում է անկախության, ինքնակառավարման և փաստաբանների իրավահավասարության վրա հիմնված փաստաբանության գործունեությունը: Փաստաբանների կարգավիճակը, իրավունքները եւ պարտականությունները սահմանվում են օրենքով:

Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ «Փաստաբանի մասնագիտական գործունեության ազատության մասին» 25.10.2000թ. № Rec(2000)21 հանձ-

⁴ Տե՛ս ՀՀՊՏ 2018.02.12/10(1368):

⁵ Տե՛ս *Бриллиантов А.*, Неуважение к суду: сложные вопросы квалификации // Уголовное право, 2011, № 4, էջ 15:

⁶ Տե՛ս, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804d0fc8, հասանելի է 09.02.2020թ. ժամը 14:23 դրությամբ:

⁷ Տե՛ս ՀՀՊՏ 2015.12.21:

նարարականի 1-ին սկզբունքի 4-րդ կետի համաձայն՝ փաստաբանները չպետք է տուժեն հետևանքներից կամ ենթարկվեն ցանկացած պատժամիջոցների կամ ճնշումների վտանգի, երբ գործում են իրենց մասնագիտական չափանիշներին համապատասխան:

ՄԱԿ-ի ութերորդ կոնգրեսի կողմից 1990թ. ընդունված «Փաստաբանների դերին վերաբերող հիմնարար սկզբունքներ»-ի 16-րդ կետի «գ» ենթակետի համաձայն՝ կառավարություններն ապահովում են, որպեսզի փաստաբանները դատական հետապնդման և դատական, վարչական, տնտեսական կամ այլ պատժամիջոցների չենթարկվեն՝ ընդունված մասնագիտական պարտականություններին, նորմերին ու բարոյականությանը համապատասխան ցանկացած գործողության համար, ինչպես նաև չենթարկվեն նման հետապնդման եւ պատժամիջոցների սպառնալիքների:

Նույն սկզբունքների 20-րդ կետի համաձայն՝ փաստաբանները օգտվում են քաղաքացիական և քրեական անձեռնմխելիությունից համապատասխան հայտարարությունների առնչությամբ, որոնք բարեխղճորեն արված են դատարանին՝ գրավոր միջնորդագրերի կամ դատարանում բանավոր ելույթների ձևով կամ դատարանում, տրիբունալում կամ իրավաբանական կամ վարչական այլ մարմնում իրենց մասնագիտական պարտականությունները կատարելու ընթացքում:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը մի շարք վճիռներում հատուկ ընդգծել է փաստաբանի մասնագիտության կենտրոնական դերն արդարադատության համակարգում և իրավունքի գերակայության ապահովման գործում: Ինչպես նշել է Եվրոպական դատարանը, առանց անհարկի խոչընդոտների իրենց մասնագիտական գործունեությամբ զբաղվելու փաստաբանների ազատությունը հանդիսանում է ժողովրդավարական հասարակության էական բաղադրիչ և անհրաժեշտ նախապայման Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի պահանջների իրագործման համար⁸:

«Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի⁹ 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ փաստաբանական գործունեությունն իրավապաշտպան գործունեության տեսակ է, որն ուղղված է իրավաբանական օգնություն ստացող անձի իրավունքների, ազատությունների և շահերի իրականացմանն ու պաշտպանությանը՝ օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով և եղանակներով:

Նույն օրենքի 21-րդ հոդվածով սահմանված են փաստաբանի գործունեության երաշխիքները, որի համաձայն՝ փաստաբանն իր գործունեությունն իրականացնելիս անկախ է, արգելվում է պետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց միջամտությունը փաստաբանական գործունեությանը (...):

Ինչպես արդարացիորեն նշել է ՀՀ փաստաբանների պալատը իր մի շարք որոշումներում, արտահայտվելու ազատությունը փաստաբանի մասնագիտության, փաստաբանական գործունեության անքակտելի մաս է: Անհնարին է պատկերացնել փաստաբանի կողմից արդյունավետ իրավաբանական ներկա-

⁸ Էլչին ու ուրիշներն ընդդեմ Թուրքիայի վճիռ, գանգատներ թիվ 23145/93 և 25091/94, կետ 669:

⁹ Տե՛ս ՀՀՊՏ 2005.01.21/6(378):

յացուցչության իրականացում դատարաններում առանց արտահայտվելու ազատության իրավունքի իրականացման: ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի համաձայն՝ արտահայտվելու ազատությունը, պաշտպանում է ոչ միայն անձանց կողմից բարյացակամորեն ընդունվող կարծիքներ ու գաղափարներ, այլ նաև այնպիսիք, որոնք կարող են ցնցել ու անհանգստություն պատճառել, և, ընդհանուր առմամբ, ընդունվել անբարյացակամորեն: Ի հավելումն, արտահայտվելու ազատության իրավունքով պաշտպանված է ոչ միայն խոսքի բովանդակությունը, այլ նաև մատուցման եղանակը և, առավելապես երկրորդի առումով են հիմնականում առաջանում խնդիրներ արտահայտվելու ազատության թույլատրելի շրջանակների առումով: Հաշվի առնելով նշվածը, ինչպես նաև հաշվի առնելով փաստաբանի մասնագիտության յուրահատկությունը, փաստաբանը գտնվում է արտահայտվելու ազատության առանձնահատուկ պաշտպանության տակ¹⁰:

Մյուս կողմից՝ փաստաբանի արտահայտվելու ազատությունը դատարանի դահլիճում անսահմանափակ չէ և որոշակի շահեր, ինչպես օրինակ դատական իշխանության հեղինակությունը, բավականաչափ կարևորություն է ներկայացնում, որ այդ հիմքով փաստաբանի արտահայտվելու ազատությունը սահմանափակվի (Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ Կիպրիյանուն ընդդեմ Կիպրոսի գործով վճիռ, թիվ 73797/01, § 174)¹¹:

Նույն վճռով եվրոպական դատարանը անդրադարձել է «Դատարանի հեղինակություն» հասկացությանը, որը, ըստ արտահայտված դիրքորոշման, ներառում է, մասնավորապես, մի սկզբունք, ըստ որի դատարանները հանդիսանում են, և որպես այդպիսին մեծամասամբ ընկալվում են հանրության կողմից, որպես մի ֆորում, որտեղ լուծվում են վեճեր, իսկ քրեական մեղադրանքի դեպքում՝ որոշվում է անձի մեղավորության կամ անմեղության մասին հարցը: Հետևաբար, դատարանի հեղինակությունը պաշտպանելու առումով վճռորոշ նշանակություն է ձեռք բերում դատարանի նկատմամբ վստահությունը, որով ժողովրդավարական հասարակարգում դատարանները պետք է ոգևորեն մեղադրյալին, եթե խոսքը վերաբերում է քրեական դատավարությանը, ինչպես նաև լայն հասարակությանը (ՄԻԵԴ՝ նույն վճիռը, § 172):

Ըստ այդմ, բացահայտելու համար դատական իշխանության հեղինակության, դատավորի նկատմամբ հարգալից վերաբերմունքի՝ մի կողմից, և փաստաբանի՝ իր վստահորդի իրավունքներն ու օրինական շահերն անկաշկանդ պաշտպանելու իրավունքի (պարտականության)՝ մյուս կողմից, հավասարակշռության ապահովման հիմնախնդիրը, նախևառաջ պետք է հասկանալ, թե **ինչ է իրենից ներկայացնում դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքը, որ**

¹⁰ Տե՛ս, օրինակ, ՀՀ փաստաբանների պալատի՝ փաստաբան Հովիկ Արսենյանին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը քննարկելու մասին 2017 թվականի հոկտեմբերի 12-ի թիվ ԿԳ/91-Ա որոշումը (http://advocates.am/images/khorhrdi_kg_voroshumner/2017/october/91_Voroshum_Hovik_Arsenyan.pdf):

¹¹ Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Kyprianou v. Cyprus» on February 15, 2005 (Application № 73797/01). (URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71671>):

դեպքում է այն իրոք հեղապնդում դատական նիստի բնականոն ընթացքն ապահովելու նպատակ, իսկ որ դեպքում է այն խոչընդոտում փաստաբանի մասնագիտական գործունեության անկաշկանդ իրականացմանը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ օրենսդիրը հստակ չի սահմանել դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի չափորոշիչները, ուստի այդ հարցը թողնվել է դատարանի հայեցողությանը՝ յուրաքանչյուր առանձին դեպքում փաստաբանի այս կամ այն արտահայտությանը կամ գործողությանը՝ որպես անհարգալից վերաբերմունք դիտարկելու հնարավորությունը վերապահելով դատարանի գնահատմանը: Անժխտելի է, որ նման իրավիճակը պրակտիկայում հաճախ կարող է հանգեցնել խնդիրների, քանի որ կարող է պարունակել սուբյեկտիվ վերաբերմունքի տարրեր և խտրականության դրսևորում դատավորի կողմից:

«Սահմանադրական դատարանը արտահայտել է իրավական դիրքորոշում այն մասին, որ դատավարական հարկադրանքի միջոցներ դատարանը կիրառում է միայն այն դեպքում, երբ այդպիսի որոշման անհրաժեշտությունը հիմնավորված է պատշաճ իրավական ընթացակարգով: Սակայն դատական նիստի սահմանված կարգի պահպանման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելիս անհրաժեշտության դեպքում՝ այդ կարգի խախտման փաստով պայմանավորված, հարկադրանքի միջոցներ դատարանը կիրառում է իր նախաձեռնությամբ՝ ելնելով դատական նիստի կարգի խախտման հետ կապված հանգամանքների իր հայեցողական գնահատականներից:¹²

Դատարանի նկատմամբ հեղինակության պահպանման և փաստաբանի կողմից իր լիազորություններն անկաշկանդ իրականացնելու հավասարակշռության ապահովման չափանիշները ներկայացնելիս նախևառաջ անհրաժեշտ է առաջնորդվել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից առաջ քաշված մի շարք դիրքորոշումներով:

Այսպես, իրենից հետաքրքրություն է ներկայացնում Շոտլանդի ընդդեմ Նիդերլանդների գործով (Steur v Netherlands) թիվ N° 39657/98 գանգատով 2003 թվականի հոկտեմբերի 28-ի վճիռը:¹³

Նշված գործով դիմումատուն, իսկ ավելի կոնկրետ՝ ծագումով Սուրինամից անձի շահերը ներկայացնող փաստաբանը հայտարարել է, որ սոցիալական ապահովության ծառայության քննիչն անթույլատրելի ճնշում է գործադրել իր վստահորդի վրա (օգտվելով վերջինիս՝ լեզվին չտիրապետելու հանգամանքից)՝ վերջինիցս մերկացնող ցուցմունքներ ստանալու նպատակով: Իր հերթին, քննիչը բողոք է ներկայացրել դիմումատուի դեմ՝ կարգապահական վարույթի կարգով՝ նշելով, որ փաստաբանը տարածել է մտացածին տեղեկություններ, որոնք արատավորել են իր բարի համբավը: Եվրոպական դատարանը նշել է, որ թույլատրելի քննադատության սահմանները որոշակի հանգամանքներում կարող են ավելի լայն լինել պետական պաշտոնատար անձանց նկատմամբ: Որոշմամբ նշվել է, որ քննադատությունները վերաբերել են անձին՝ որպես սոցիալական ապահովու-

¹² Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրական դատարանի՝ 2015 թվականի փետրվարի 24-ի թիվ ՍԴՈ-1191 որոշում:
¹³ Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Steur v. The Netherlands» on October 28, 2003 (Application N° 39657/98). (URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-61410>):

թյան ծառայության քննիչի, սահմանափակվել են դատական նիստերի դահլիճի տարածքով և իրենց բնույթով այնպիսին չէին, որպեսզի կարողանային դիտարկվել որպես անձնական վիրավորանք: Բացի այդ, նշվել է նաև, որ փաստաբանի հայտարարություններին տրված իրավական գնահատականը չպետք է հանգեցնեն հետագայում իր վստահորդի շահերը պաշտպանելու համար մասնագիտական պարտականությունները կատարելիս այսպես կոչված «սառեցնող ազդեցություն»:

Նմանատիպ դիրքորոշում է հայտնել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը՝ Կիպրիանուն ընդդեմ Կիպրոսի գործով կայացված որոշմամբ¹⁴: Նշված գործով դիմումատուն, ով սպանության գործով պաշտպան հանդիսացող փաստաբան էր, գործի քննության ընթացքում, իսկ ավելի կոնկրետ՝ մեղադրանքի կողմի վկայի խաչաձև հարցաքննության ժամանակ, սկզբում ներկայացնում է միջնորդություն այն մասին, որ դատավորներն իրեն ընդհատել են, իսկ հետո այն մասին, որ դատարանի անդամները միմյանց հետ խոսել են և իրար գրառումներ փոխանցել: Նման գործողությունները դատարանի կողմից գնահատվել են որպես բացահայտ և անթույլատրելի անհարգալից վերաբերմունք դատարանի նկատմամբ, և «եթե դատարանի արձագանքը չլինի անհապաղ և խիստ, (...) արդարադատությանը կործանարար հարված կհասցվի»: Եվ քանի որ փաստաբանն իր միջնորդությունները հետ չվերցրեց, դատարանը նրա նկատմամբ նշանակեց տույժ՝ հինգ օր ժամկետով ազատազրկում, որը ենթակա էր անմիջապես կատարման: Եվրոպական դատարանը նշել է, որ թեև փաստաբանի արտահայտությունները տվյալ դեպքում անքաղաքավարի էին, սակայն ուղղված էին դատավորների կողմից դատավարության իրականացման ձևի դեմ և առնչվում էին միայն այդ առարկային:

Մեկ այլ գործով՝ Նիկուլան Ֆինլանդիայի¹⁵, դիմումատուն, ով հանդես էր գալիս որպես պաշտպան, դատապարտվել է դիֆֆամացիայի համար (վարկաբեկող, զրպարտող տեղեկություններ տարածելը՝ անկախ դրանց իրականությանը համապատասխանելուց) իր կողմից դատախազի որոշման հետ կապված հնչեցված քննադատողական հայտարարությունների համար, ով իր կարծիքով օգտագործել էր «դերային մանիպուլյացիաներ», ինչը վերջինիս ծառայողական պարտականությունների խախտում էր:

Նշված գործով Եվրոպական դատարանը նշել է, որ թեև օգտագործված որոշ արտահայտություններ անհարկի էին, սակայն փաստաբանի քննադատությունը հստակ սահմանափակվել է դատախազի կողմից փաստաբանի վստահորդի դեմ գործի շրջանակներում իր պարտականությունների կատարմամբ, ինչը պետք է տարանջատել դատախազի անձի հասցեին հչեցվող ընդհանուր մասնագիտական և այլ հատկանիշների քննադատությունից: Դատարանը նշել է, որ տվյալ դեպքում դատախազը պետք է համբերատար գտնվեր դիմումատուի խիստ

¹⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Kyprianou v. Cyprus» on February 15, 2005 (Application № 73797/01). (URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71671>):

¹⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Nikula v. Finland» on March 21, 2002 (Application № 31611/96). (URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60333>):

քննադատության նկատմամբ:

ՄԻԵԴ-ը շեշտել է նաև, որ չպետք է հավասարեցնել փաստաբանի կողմից դատախազի գործողությունների դեմ՝ ընթացակարգային բնույթ ունեցող քննադատությունը և դատախազի անձնային վիրավորանքները:

Ինչպես արդարացիորեն նշվել է իրավաբանական գրականության մեջ, փաստաբանն իրավունք ունի պնդելու, որպեսզի դատարանն ուշադիր և պատշաճ կերպով ուսումնասիրի իր վստահորդի գործի բոլոր կողմերը: Փաստաբանի վրա դրված է իր կողմից հայտնաբերված սխալներն ու թերությունները մատնանշելու պարտավորություն: Այս նպատակին հասնելու համար փաստաբանն ազատ է քննադատական ելույթով հանդես գալու այն ամենի հետ կապված, ինչն առնչվում է գործին: Միևնույն ժամանակ, նշված քննադատությունը պետք է լինի տեղին և հիմնված փաստերի վրա: Քննադատության հիմնավորումները պետք է լավ մտածված լինեն:¹⁶

Փաստաբանի վարքագծի շրջանակները նախատեսելիս պետք է հաշվի առնել վերջինիս կարգավիճակի առանձնահատկությունները, չպետք է մոռանալ, որ վերջինիս նկատմամբ անհամաչափ խիստ միջոցների օգտագործումը կարող է հանգեցնել հետագայում դատարանում նրա կաշկանդվածության, իր մարտավարության, դատավարական գործողություններում սահմանափակվածության, ինչն էլ իր հերթին անխուսափելիորեն վնաս կհասցնի իր վստահորդի իրավունքներին ու օրինական շահերին:

Վերոգրյալի հիման վրա պետք է նշել, որ դատարանների հեղինակությունն ու դատավորի նկատմամբ հարգանքն ապահովելու և փաստաբանի անկախ և անխոչընդոտ գործունեության համաչափությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է առաջ քաշել վարքագծի որոշակի սահմաններ, որոնք պետք է պահպանվեն փաստաբանների կողմից և որոնք ուղղորդող նշանակություն կունենան դատարանի համար՝ փաստաբանի նկատմամբ կարգապահական միջոցներ կիրառելիս: Այսպես.

- Փաստաբանն իրավունք ունի ակտիվ և ջանասիրաբար պաշտպանելու իր վստահորդի իրավունքներն ու օրինական շահերը՝ օրենքով չարգելված ցանկացած ձևով:

- Փաստաբանն իրավունք ունի օրենքով սահմանված կարգով ներկայացնելու միջնորդություններ, համարձակորեն առարկելու դատավորի և դատավարության այլ մասնակիցների գործողությունների դեմ:

- Փաստաբանն իրավունք ունի հնչեցնելու քննադատություններ (ըստ էության, դատավարական օրենսգրքերով սահմանված առարկություններ ներկայացնելու շրջանակներում) դատավորի, դատավարության այլ մասնակիցների հասցեին, **եթե դրանք փաստարկված են, վերաբերում են կոնկրետ գործին, դատավարական ընթացակարգին և ուղղված չեն անձի ընդհանուր մասնագիտական գիտելիքների կամ այլ անձնային հատկանիշների դեմ:** Ընդ որում, նշված կանոնը վերաբերում է ոչ միայն բուն դատական նիստում փաստաբանի դրսևորած

¹⁶ Астахов П.А., Адвокатский иммунитет как гарантия права на защиту // Закон и право, 2006, № 1, с. 59.

վարքագծին, այլև վերջինիս կողմից գրավոր փաստաթղթերում դիրքորոշում ներկայացնելիս փաստաբանի կողմից կատարված ձևակերպումներին:

- Փաստաբանը չպետք է անի այնպիսի արտահայտություններ, որոնք իրենց բովանդակությամբ, անգամ արտահայտման եղանակով (ժեստեր, մարմնաշարժումներ, ձայնի տոնայնություն) կպարունակեն անձնական վիրավորանք և կնսեմացնեն դատավորի պատիվն ու արժանապատվությունը:

- Իր հերթին դատավորի կողմից փաստաբանի՝ դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքը գնահատելիս պետք է առաջնորդվել նրա անկախ և անկաշկանդ գործունեությանը հետագայում առավելագույնս չխոչընդոտելու ուղենիշով, մասնավորապես՝ դատական սանկցիա կիրառելը պետք է պայմանավորված լինի բացառապես դատական նիստի բնականոն ընթացքն ապահովելու գործառույթով, այն իր բնույթով որևէ կերպ չպետք է պարունակի պատժի տարրեր, չպետք է նպատակ հետապնդի հետագայում փաստաբանի գործողությունները և դատավարական իրավունքներից օգտվելը կաշկանդելուն,

- Դատավորի կողմից նախապատվությունը պետք է տրվի փաստաբանի նկատմամբ դատական սանկցիա չկիրառելուն, եթե փաստաբանը գիտակցում է իր արարքի բնույթը և սկսում դրսևորել պատշաճ վարքագիծ:¹⁷

Ի վերջո, չպետք է նաև մոռանալ, որ փաստաբանը դատաքննության կարևորագույն մասնակիցներից մեկն է, ով իր գործունեությամբ արդար դատաքննության իրավունքի իրացման առաջնային երաշխավորներից է, ինչով պայմանավորված՝ վերջինս պետք է գործի՝ հարգելով դատական իշխանությունը և դատավորին, իր գործողություններով պետք է նպաստի դատական իշխանության և դատավորի նկատմամբ հարգանքի ձևավորմանն ու ամրապնդմանը:

Annotation: The purpose of the study of this article is to present the mechanisms for ensuring the balance between the authority of the court and the ability of a lawyer to protect the rights and legitimate interests of his client within the framework of his professional activities. The article examines the basic guarantees of advocacy independence and ensuring freedom of speech in the courtroom, presents domestic and international legal regulations, and also analyzes the case law of the European Court of Human Rights in this area and put forward appropriate principles that should guide the court in the process of applying judicial sanctions to a lawyer.

Аннотация. Целью исследования данной статьи является представление о механизмах обеспечения равновесия между авторитетом суда и возможностью адвоката защищать права и законные интересы своего доверителя в рамках своей профессиональной деятельности. В статье исследуются основные гарантии адвокатской независимости и обеспечения свободы слова в зале суда, представлены внутригосударственные и международные правовые положения, а также анализируется прецедентная практика Европейского суда по правам человека в данной сфере и выдвигаются соответствующие принципы, которыми должен руководствоваться суд в процессе применения судебных санкций по отношению к адвокату.

¹⁷ Տես օրինակ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի թիվ ԵԿԴ/3145/02/15 գործով 13.04.2017 թվականի որոշումը:

Բանալի բառեր - փաստաբանի էթիկա, դատարանի հեղինակություն, դատական սանկցիա, համաչափ ներգործություն:

Keywords: *ethics of the advocate, court authority, judicial sanction, proportionality.*

Ключевые слова: *адвокатская этика, авторитет суда, судебная санкция, обеспечение равновесия.*

Ս. Խաչատրյան – Երևանի պետական համալսարանի իրավագիտության ֆակուլտետի շրջանավարտ, փաստաբան, էլ. փոստ՝ khachatryan.sona@yahoo.com

Ներկայացվել է խմբագրություն՝ 17.01.2020, տրվել է գրախոսության՝ 17.01.2020, երաշխավորվել է իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Ա. Ս. Նիկողոսյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության՝ 16.03.2020